

la dependent

Sr. Letraferida

L'amant de conrear les lletres

quadern didàctic
una proposta lúdico-didàctica de

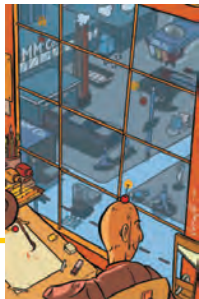

EL ABANICO
GRUP DE DIDÀCTICA DE TEATRE

VÍCTOR LATORRE
FRANCESC LÓPEZ
MARIO MANEZ
PILAR MARTÍNEZ

*Il·lustració i
maquetació*

Melchor Mombo

Company

Introducció

Sr. Lletraferida *L'amant de conrear les lletres*

Amb el present quadern hem pretès oferir als alumnes, mestres i professors, que veuran l'obra teatral *El Sr. Lletraferida*, l'amant de conrear les lletres un instrument complementari de la representació i del seu treball.

Volem que l'assistència al teatre siga una experiència lúdica amb la qual els escolars adquirisquen coneixements i despleguen les seues capacitats de percepció i atenció, a través de l'observació directa de l'espectacle, i que, més enllà del gaudi de l'obra, en l'escola continuen desenvolupant les seues capacitats creatives mitjançant activitats lúdiques i literàries, seleccionades pels professors per ampliar els coneixements de l'obra de teatre.

El full de l'alumne, que es facilita als assistents el dia de la representació, té com a finalitat atraure la seua atenció sobre diversos aspectes de l'obra: recordar detalls de la història o dels personatges; potenciar la creativitat convidant a dibuixar l'espai escenogràfic

“La literatura és sempre una aventura cap a la realitat”
Franz Kafka.

que es recorda o s'imagina.

En esta ocasió es tracta d'una obra de teatre a manera de conferència: un recorregut per la història de la literatura dels valencians fins al segle XVI, com una classe impartida d'una manera amena i divertida per tal de convidar a fer la lectura dels textos escrits pels autors valencians.

Com les edats a les que va dirigit l'espectacle són ben diverses, en el present quadern hem confeccionat activitats per als més menuts, que poden resultar molt simples per als majors i, a l'inrevés, activitats que poden resultar difícils per als més xicotets. És per això que recomanem als mestres que seleccionen aquelles activitats que s'ajusten més a l'edat i als interessos dels seus alumnes.

Finalment, és imprescindible educar els alumnes en el fet d'anar al teatre; sovint és la seua primera vegada i convé explicar i treballar amb ells quines són les regles del bon espectador i aprofitar l'esdeveniment per tal de despertar la curiositat i observació de l'entorn.

EL ABANICO
GRUP DE DIDÀCTICA DE TEATRE

VÍCTOR LATORRE
FRANCESC LÓPEZ
MARIO MANÉZ
PILAR MARTÍNEZ

Index

I.- DOCUMENTACIÓ

- 1.1- L'obra
- 1.2- L'autor
- 1.3- La companyia
- 1.4- Fitxa tècnica i artística
- 1.5- Webs d'interés

II.- ABANS D'ANAR AL TEATRE

- 2.1- El meu cos i jo
- 2.2- Diàleg de besucs
- 2.3- Teatre i literatura
- 2.4- Anem al teatre. El decàleg del bon espectador

III.- DESPRÉS D'ANAR AL TEATRE

- 3.1- L'espai teatral.
- 3.2- Provocar la riulla.
- 3.3- Les meues classes de valencià: les acotacions.
- 3.4- Presentació de la conferència.
- 3.5- La conferència.
- 3.6- El Tirant.
- 3.7- El viatge de Tirant.
 - 3.7.1- Fer com si...

3.7.2- Amb una escala fabriques un vaixell.

3.7.3- Localitza al mapa...

3.8- T'agradaria ser un cavaller?

3.8.1- La cerimònia.

3.8.2- Un cavaller al segle XXI.

3.9- El poema d'Ausiàs.

3.9.1- Preparant la recitació.

3.9.2- Les tornades i els senyals.

3.10- L'enigma del nom

3.11- Explica't.

PER ANAR MÉS LLUNY

3.12- El carrer dels escriptors.

3.13- Parlem sobre...

3.14- Escoltem literatura a la web

3.15- El debat sobre la dona.

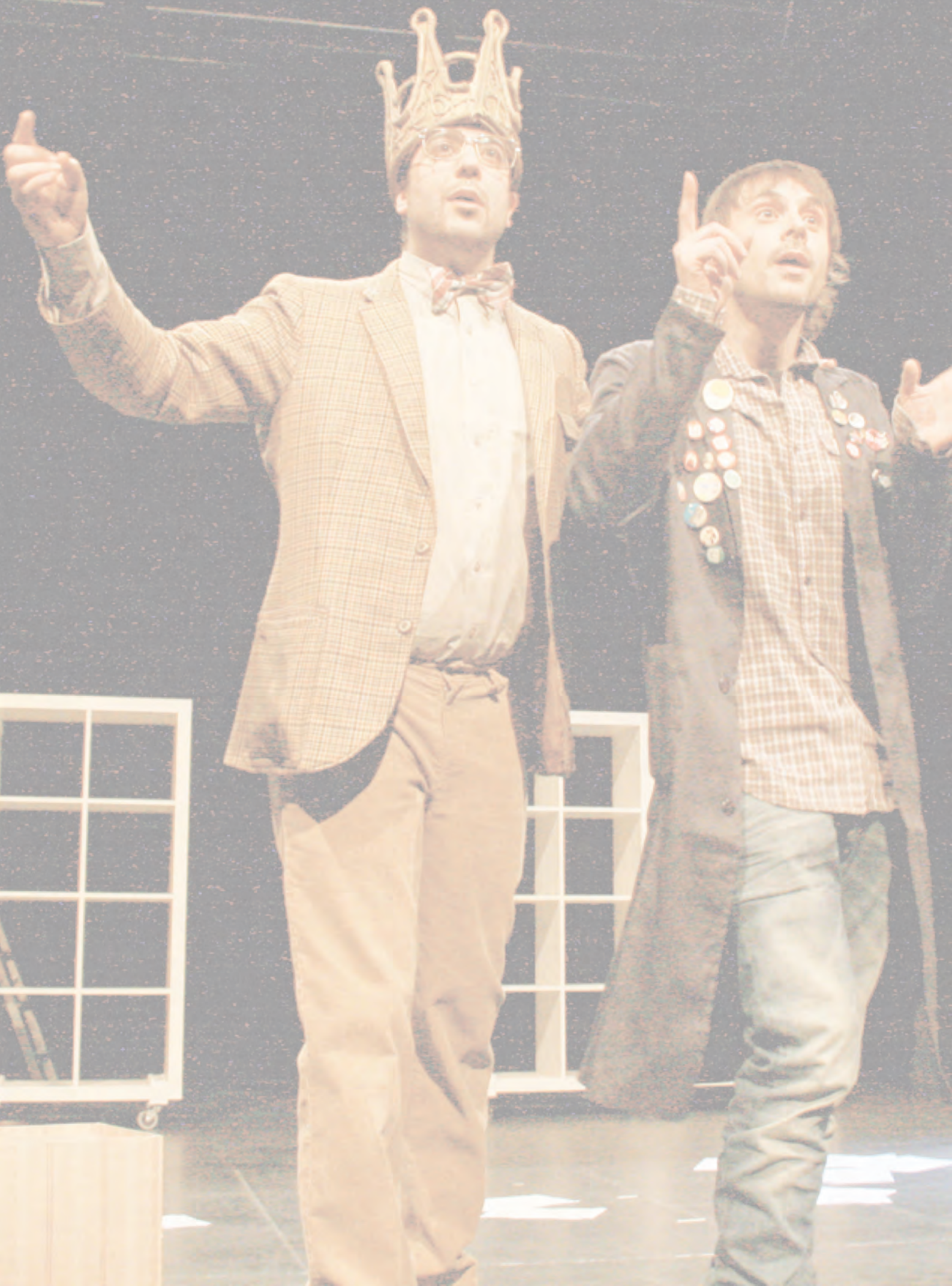
IV.- SOLUCIONS

- A l'activitat 10.

- A l'enigma del nom.

- A les activitats del full de l'alumne

I- Documentació

1.1- L'obra

El Sr. Lletraferida és un espectacle adreçat a escolars del tercer cicle de Primària i del primer de Secundària. L'espectacle pretén ser un recorregut divertit i entretingut per la literatura valenciana, des del segle XII fins al XVI, de la mà de dos personatges molt particulars.

Què sap un mosso de biblioteca de literatura valenciana? I no tan sols es tracta del que sap, sinó d'allò que és capaç de transmetre!

S'atrevirà a competir amb un dels més famosos estudiosos del tema? O, realment, la seua inopinada actitud amaga algun misteri no revelat que tot este rebombori camufla?

Preguntes sense resposta? Potser sí, potser no. Com tot en la vida, depén del color del vidre amb què ho mires.

Per què penses el que penses del tema, la veritat és que l'encontre entre dos personatges tan distints com el Sr. Lletraferida, erudit de la literatura valenciana, i el mosso de la biblioteca on s'ha de donar una conferència es pot catalogar amb qualsevol adjectiu, però mai qualificar-lo d'avorrit.

I és que mentre saltem dels trobadors al Vitae Christie, mentre barregem Eiximenis amb Ausiàs March, mentre ens sorprenem del mimètic enfrontament entre Sor Isabel de Villena i Jaume Roig, mentre cavalcuem amb Tirant d'un punt a l'altre del món conegut... l'aparició d'un embolat darrere d'un altre porta els nostres personatges a estirar d'un fil, que si no és el d'Ariadna sembla cosí germà, perquè els fa descobrir les claus del com i el per què d'esta literatura nascuda en la nostra terra, a la qual el pas – o tal volta el pes - dels

segles i la feina dels homes va convertir en una de les més harmòniques del context medieval europeu.

1.2- L'autor

Jordi Peidro és un caçador de somnis que dedica el temps lliure que li proporciona esta activitat a escriure i dibuixar tebeos com El ojo africano o Al Azraq, escriure teatre com ara El segrest de S.M., premi ciutat d'Alcoi de teatre 1996. També escriu curtmetratges, guions per a llargs o prepara projectes per a televisió.

Com a docent ha impartit classes d'il·lustració i disseny aplicat a la fotografia a l'Escola d'Art de València i tallers de còmic i il·lustració en col·legis i institucions de la Comunitat Valenciana.

Jordi, a més, ha estat director artístic a Terra Natura i ha dissenyat tot el que envoltava la presència de la Cavalcada d'Alcoi a Fitur 2009, o l'espectacle de “Les nits de l'Oceanogràfic” al 2011 i 2012. També escriu i il·lustra contes, llibres de text, així com escenografies, publicitat, imatge corporativa, exposicions...

Actualment prepara projectes de còmics per al mercat francès, continua escrivint guions per a La Dependent amb les conferències del Sr. Lletraferida i avança amb una novel·la de gènere negre titulada “La Herencia del Mar”.

1.3- La companyia

La companyia teatral alcoiana La Dependent data de 1997, any en què Pep Cortés i un equip de joves actors varen obrir una via teatral professional amb l'aspiració d'incidir en la societat

valenciana. Al llarg de quasi dues dècades, el grup s'ha mantingut fidel a un projecte teatral a cavall entre la tradició i la modernitat.

En una primera etapa es van muntar espectacles singulars com, La Llegenda de Mariola o Les rondalles valencianes d'Enric Valor i ja amb el nom de La Dependent, en col·laboració amb diferents entitats i companyies, es van realitzar Miraclets de Dario Fo; Jaber el mameluc, i Ai, mare de Déu! de Dario Fo i Ximo Llorens.

Des del 1997 La Dependent inicia un temps de diversos espectacles que ja no es detindrà com Beatrius, El Botí, Teloneries, Ra-ta-ta-tà, Una teoria sobre això, , Una de 4 formatges, La nòvia de Gary Cooper de Pasqual Alapont. Còmplices, un monòleg d'Isabel-Clara Simó escrit per a Pep Cortés. H2O sota la direcció de Pep Cortés. Espectacles musicals com Tupperware d'amor. Les dones de Lockerbie i Què fem de la mare? amb textos de Ximo Llorens; Va de bo! tot seguint amb el to crític i humorístic i el 2012 la companyia estrenà Bankabaret, un espectacle de creació col·lectiva necessari per al temps que ens ha tocat viure.

La vessant pedagògica

Ens interessa ressaltar en particular el treball pedagògic realitzat per La Dependent que el 1995 va estrenar L'ANIVERSARI DE DON EDUARDO de Carles Pons, producció de la Sala Escalante i la Diputació de València que va aconseguir sis nominacions als Premis de les Arts Escèniques de la Generalitat Valenciana. En l'obra apreníem detalls sobre la vida i obra d'Eduard Escalante.

Amb L'INFERN DE MARTA, un espectacle en coproducció amb la campanya Anem al Teatre 2007, un text dramàtic, adaptat de

la novel·la homònima de Pasqual Alapont, que parla de la violència de gènere entre els adolescents.

El 2009 ens presentaren EIXIMENIS, EL VIATGER DE LES MIL PARAULES, coproduït amb l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. L'obra, dirigida per Pepa Miralles sobre un text adaptat per Jordi Peidro de l'obra Contes i Faules d'Eiximenis, permetia els nostres escolars descobrir la figura i l'obra de Francesc Eiximenis.

El 2012, amb el SR. LLETRA FERIDA, L'AMANT DE CONREAR LES LLETRES, han iniciat un divertit recorregut per la literatura valenciana de la mà de dos personatges molt particulars.

Des de 1989 la companyia du a terme les representacions d'un espectacle de titelles de peu i vareta que data del 1890, EL BETLEM DE TIRISITI, patrimoni del poble d'Alcoi i una de les mostres més antigues en tot l'estat espanyol declarada "Bé d'Interès Cultural de la Conselleria

de Cultura, Educació i Esports” i que va obtenir el Guardó al Mèrit Cultural de la Generalitat Valenciana l'any 2004, el Premi Nacional de Teatre Infantil de l'associació ASSITEJ 2006 i per últim, al 2011, el guardó extraordinari d'Escola Valenciana.

Des de 2006 La Dependent és companyia resident i gestora del Teatre Principal d'Alcoi. La majoria dels seus espectacles estan dirigits per Pep Cortés, Gemma Miralles o Pepa Miralles. Igualment, ha col·laborat amb la Universitat d'Alacant en la organització de la Mostra de Teatre Universitari celebrada a Cocentaina i al Teatre Principal d'Alcoi. Recentment ha obtingut el guardó de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) en la modalitat d'arts escèniques i audiovisuals en reconeixement a la seua trajectòria i constant aposta per la dramàturgia i els autors valencians.

1.4- Fitxa tècnica i artística

Intèrprets: Jonatan García i Rubén Mira

Text: Jordi Peidro

Direcció: Pepa Miralles

Il·luminació: Luis Vélez

Fotografia: Hermes Vélez

Ajundant de Producció: Lidia Miró

Comunicació: Míriam Espinós

Producció executiva: Joanfran Rozalén

1.5- Webs d'interés

-Informació completa sobre la companyia i la seua trajectòria:

www.ladependent.com

- Per veure un vídeo del “Sr. Lletraferida”:

<http://xurl.es/oxf17>

-Per baixar-se el quadern Didàctic:

www.ladependent.com i buscar l'espectacle “El Sr. Lletraferida”.

-Altres:

“Cròniques del rei Jaume I”:

<http://xurl.es/yl803>

Raimon al Liceu, fragment de “L'Espill”, de Jaume Roig:

<http://xurl.es/k3ihw>

“Balada de la garça i l'esmerla” de Roís de Corella, per Raimon:

<http://xurl.es/q14a2>

...o per Josep Teró:

<http://xurl.es/h715x>

Escenes de “Tirant lo Blanc” de Vicente Aranda:

<http://xurl.es/1lc38>

Raimon, “Veles e vents” d'Ausiàs March:

<http://xurl.es/1gtxi>

La dona al llarg de la història. Treball dels alumnes del IES Cubelles de Barcelona:

<http://xurl.es/egkqi>

II- Abans d'anar al teatre

A continuació us presentem algunes activitats de preparació corporal, comprensió del text i expressió vocal i teatral. Es poden realitzar dins l'aula o al gimnàs, abans d'anar al teatre, perquè els alumnes exerciten el cos, treballen l'expressió corporal i entenguen les dificultats que han de superar els actors.

2.1- El meu cos i jo.

Tots en cercle seguim les consignes del professor/a.

* “Comencem observant-nos les mans. Investiguem i ens fixem en els seus detalls, immòbils i en moviment. A continuació eixes mans comencen a transformar-se, a cobrar vida: són ocells que volen, ventalls, ànecs... Els alumnes poden suggerir formes i figures. Podem acompanyar l'exercici amb un suport musical.

* Repetir el mateix procés ara amb els braços. Estos podran esdevenir serps, cintes, fuets...

* Els siamesos. Formem parelles i ens unim per qualsevol zona del cos (muscles, colzes, bescoll...). Sempre units, ens desplaçarem per la sala o la classe, realitzant accions com baixar a terra, alçar-se, sortejar obstacles, ballar...

* L'espill. Per parelles, ens posarem l'un front a l'altre i imitem els moviments de la parella. Cal recordar que no deuen fer moviments ràpids ni complicats. No es tracta d'enganyar al company, sinó de coordinar i realitzar els dos el mateix moviment.

2.2- Diàleg de besucs

Moltes vegades els desacords entre les persones, bé a nivell polític, social o simplement

comunicatiu, són deguts no tant a diferències d'opinions com a que cada un dels conversadors oposats té en la seua ment idees fixes i no escolta l'altre. D'esta manera es fa impossible arribar mai a un acord o una solució. En el TBO (revista il·lustrada infantil dels anys 60 i del que es pren el nom popular de tebeos) hi havia una secció anomenada *Diálogo para Besugos* que ve a explicar estos desencontres a la perfecció. Us oferim un exemple:

- Bon dia.
- Bona vesprada.
- El trobe molt content.
- És que se m'ha mort la vaca.
- Doncs aprofite's per comprar un tractor.
- És que el tractor en lloc de llet dona fum negre.
- Doncs, bon dia.
- Au, bona vesprada.

Realitzeu alguns “diàlegs per a besucs” seguint l'estructura següent:

- 1.- Salutació
- 2.- Observacions
- 3.- Comiat

2.3- Teatre i literatura

El teatre és un gènere literari dialogat. Les obres són producte de l'observació, de la imaginació i de la creativitat de l'autor, però director, actors i tècnics encara han de treballar molt perquè els textos desperten els sentiments i conviden l'espectador a riure, a plorar, a reflexionar...

L'espectacle que aneu a veure aporta informació sobre la literatura valenciana i ens

explica detalls dels autors i dels moviments que s'han produït des dels orígens fins al segle XVI. A continuació presentem dos textos perquè coneguen un poc més el treball dels trobadors i els orígens d'una poesia feta en occità.

Els trobadors van ser molt extremats en la cortesia i galanteria; per a parlar de l'amor, de la guerra, burlar-se de l'enemic... van conrear diversos gèneres. El "sirventès" n'és un que servia per a burlar-se dels enemics; normalment la gent el cantava perquè s'acompanyava amb música coneguda. Era una espècie de poema i caricatura del personatge al qual se li dedicava que es podia cantar com es fa hui en dia amb les albaides.

* Llig l'adaptació del poema d'Arnaut Catalan (1254) i comenta amb els companys què et pareix la petició feta pel poeta al seu "amic". Digues si ha sigut massa irreverent, irònic, cortès, amable... i justifica per què.

*Amic Arnau, cent dames d'alt llinatge
van a ultramar i són a mitja via,
i no poden acabar llur viatge
ni saben tornar sense guia
si no és amb l'acció pertinent
que us feu un pet que alce tal vent
que porte les dames a salvament.
Us el fareu o no? Saber-ho, m'agradaria.*

* Però no sempre es mostren tan sarcàstics quan escriuen; quan parlen d'amor ho fan d'una manera tan especial com ho degué fer Jaufré Judel. Llig com va ser d'intens el seu enamorament i escriu un dels aplegiats (2 versos que rimem) que pogué dedicar-li el trobador a la dama de qui s'havia enamorat.

Jaufré Rudel de Blaia fou un gentilhome, príncep de Blaia. S'enamorà de la comtessa de

Trípoli, sense veure-la, només pel que d'ella contaven els pelegrins que venien d'Antioquia. Li escrigué versos amb paraules senzilles i rimades i, un bon dia, perquè volia conèixer-la, s'embarcà i creuà la mar. Durant el viatge diuen que va emmalaltir i quan arribà a Trípoli, va ser portat a un alberg on el donaven per mort. Quan li ho contaren a la comtessa, diuen que anà a visitar-lo i ell recobrà l'oïda i l'alé per lloar Déu perquè li havia permès veure-la. Jaufré va morir en braços de la dama que estimava, la qual, sorpresa per tant d'amor, el va fer soterrar amb grans honors a la casa del Temple i el mateix dia es va fer monja pel dolor que li causà aquella mort.

2.4- Anem al teatre. El decàleg del bon espectador

El teatre, com qualsevol altre espectacle, té un codi de comportament que consisteix en unes normes que tots hem de conèixer i respectar. No tenim la mateixa actitud veient la televisió, a casa i en família, que quan estem envoltats d'altres persones desconegudes i l'espectacle s'ofereix en directe.

* Entre tots, feu una llista a la pissarra de les normes de comportament que segons vosaltres haurien de respectar els espectadors

d'una representació teatral.

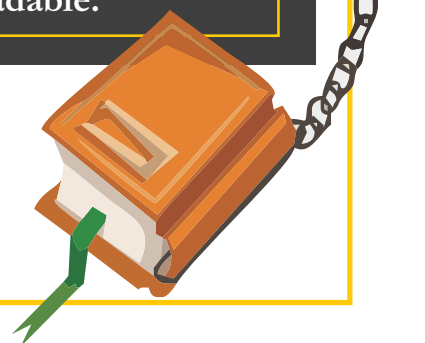
* Copieu estes normes en el vostre quadern i poseu-les en pràctica abans, durant i després de la representació.

* Després d'assistir a la representació podreu comparar les vostres anotacions amb el Decàleg del bon espectador que rebreu en assistir al teatre. En quantes normes heu coincidit?

NOTA.- El dia de la representació, els assistents rebran un full d'activitats que conté el decàleg. No obstant, avancem ací el seu contingut per a ús del professorat:

Decàleg del bon espectador

1. Informeu-vos bé de l'espectacle; de vegades el que un imagina no coincideix amb la realitat.
2. Heu de ser puntuals. Arribeu-hi almenys 15 minuts abans i tindreu temps de trobar el seient sense molestar.
3. Una volta comença l'espectacle, no abandoneu el seient. Si voleu anar al lavabo, feu-ho abans o després de la representació.
4. El silenci és indispensable. Els actors treballen per a vosaltres, no els destorbeu parlant o fent comentaris.
5. Aneu alerta amb els esternuts, la tos, les alarmes dels rellotges...
6. Apagueu els mòbils abans de començar la representació perquè els seus llums i les alarmes poden també molestar els actors i la resta del públic.
7. Per respecte als actors, no s'ha de menjar durant la representació.
8. Si l'obra no us agrada, a pesar dels esforços d'actors i creadors, no molesteu a la resta del públic. Guardeu silenci per respecte als companys i als que han fet possible la representació.
9. Una causa urgent pot fer-vos abandonar la sala. En este cas, procureu no fer soroll ni molestar a l'eixida.
10. L'aplaudiment, no els xiulits ni els crits, és la millor recompensa per als actors que ens han fet passar una estona agradable.

III- Després d'anar al teatre

3.1- L'espai teatral

Quan es té creativitat i ingeni, que fàcil és resoldre els problemes d'escenografia d'una obra de teatre! Per exemple: amb una escala, els personatges de El Sr. Lletraferida, “construeixen” un vaixell i viatgen per diversos països.

* Us convidem a reflexionar sobre l'escenografia i els espais de l'obra que heu vist.

* Quins espais reals i ficticis utilitzen els personatges al llarg de l'obra?

* Amb quins objectes aconseguixen els actors canviar d'espai?

* Hi ha altres recursos teatrals, com ara la llum, per ajudar-nos a canviar d'espai? Heu observat al llarg de l'obra algun recurs que ajude a imaginar un espai? Recordeu-lo entre tots.

3.2- Provocar la riulla

La gràcia dels acudits consisteix, entre altres coses, en la utilització de la ironia, l'equívoc,

l'ocultació d'informació i el doble sentit que tenen algunes paraules. En El Sr. Lletraferida tenim alguns exemples:

1. Mosso.- “I este home, realment a què ve?” Perquè jo això de la llengua ho entenc. De fet la meua mare fa un guisadet de llengua de vedella que li fas la “ona”. Però els llibres... Què tenen a vore els llibres amb la llengua?

2. Sr. Lletraferida.- Este era l'inici de la meua conferència. Unes frases de “La Divina Comèdia!” del mestre florentí Dante Alighieri.

Mosso.- És que ja no es fan coses com les de Dante. Vostè en sap molt, eh?

* Per imitació, construiu situacions semblants. Per parelles, un diu una frase i l'altre la interpreta d'una altra manera.

Per exemple:

- “I vosté realment què vol? Perquè ací de Tirant no entenem. De fet, a casa no tirem res.”

- “I vosté realment què vol? Perquè ací ...no entenem. De fet...”

3.3- Les meues classes de valencià: les acotacions.

Les acotacions són molt importants en el text teatral. Estan escrites en lletra cursiva i entre parèntesi i l'autor les utilitza per a donar

indicacions als personatges (cóm es condueixen, com parlen) i sobre l'ambientació de l'escena.

Al principi de l'obra, el MOSSO recorda com eren les seues classes de Valencià.

(S'escolta la veu del mosso, amb una xerrameca quasi eterna, des de la part de darrere del públic. Entra arrastrant un gran baül. Unes passes per davant camina el Sr. Lletraferida).

MOSSO.- ...I em ve al cap que de menut jo tenia uns llibres a l'escola que es titulaven "Llengua Valenciana". I que anaven marcats amb números. "Llengua Valenciana I", "Llengua valenciana II" i de segur que un altre darrere que no recorde com es deia. I encara que jo no sé que és el que portaven dintre, entre altres coses perquè no vaig aplegar a obrir-los... (Al mosso li costa una mica arrastrar el baül. Molt més perquè al mateix temps segueix amb el seu discurs que a penes el deixa alenar. El Sr. Lletraferida l'espera impacient). ...I és que Don Rufino, Don Rufino era el meu mestre. Ui, Don Rufino com era!!! Tirava l'esborrador de la pissarra que era un crak!! Amb Don Rufino jo semblava Casillas... I jo no sé perquè em tirava l'esborrador. Si jo no feia res de res. (Fa una pausa) Igual per això. I dic jo, si no seria esta "Llengua Valenciana" de la que vostè vol parlar...? (El mosso deixa el baül en vertical al darrere del Sr. Lletraferida. Queda en silenci recuperant l'alè. Al seu costat, el Sr. Lletraferida amb els braços creuats espera pacient la fi de l'allau de paraules).

* Un alumne llegirà el text en veu alta però sense les acotacions, imitant els moviments que s'indiquen en elles.

* Per grups o de forma individual, els alumnes escriuran altres monòlegs en els que

contaran com era el seu professor de... o la seua professora de... i les seues classes. No deuran oblidar escriure les acotacions que guiaran la lectura o la posada en escena de cada monòleg.

Poden ajudar-se de la proposta següent:

(S'escolta la veu del mosso)

.....: I em ve al cap que de menut jo tenia uns llibres a l'escola

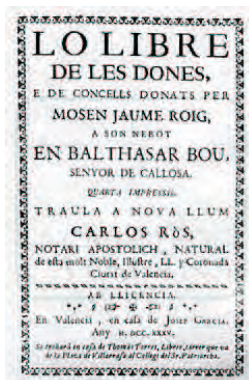
.....
I encara que jo no sé que és el que portaven dintre, entre altres coses perquè

.....
I és que Don, Don era el meu mestre. Ui, Don com era!!!

.....
I jo no sé perquè

.....
.....
.....

* Després intercanviaran els diversos monòlegs i, seguint les acotacions de cadascun, els llegiran per als companys.

3.4- La presentació de la conferència

Quan assistim a una conferència, sol haver-hi un presentador que s'encarrega d'introduir el tema de què es parlarà i de presentar al públic el conferenciant. Us proposem fer com en l'obra i amb els seus inconvenients...

En l'obra no hi ha presentador, així que haurà de ser el MOSSO el qui presente el Sr. LLETRAFERIDA. Haureu, a més, d'inventar algun dels títols dels llibres que ha escrit el Sr. LLETRAFERIDA. Això sí, el MOSSO no és una persona molt culta, per la qual cosa haureu d'imaginar com parla i quines paraules utilitza.

MOSSO: (Està molt nerviós i toca el micròfon diverses vegades:) Se'm sent? Se'm sent?... (Agafa un got d'aigua per a aclarir-se la gola, però quasi se li cau:) Ui, caram! Ui, perdó! (Tapa, nerviós, el micròfon:) Senyors, benvinguts... Bé, i senyores també, benvingudes... (Continua tu)"

* Llegiu en veu alta les presentacions escrites, trieu la que més us agrada i representeu-la.

3.5.- La conferència

SR. LLETRAFERIDA: Com pot dubtar-ho, sant home!! La història de la literatura valenciana té un recorregut que es remunta a l'Edat Mitjana. No hi ha més que acudir als textos per veure la quantitat d'obres importants que s'han escrit en el nostre idioma...

(El mosso topeta amb el faristol i llença per terra tots els fulls de la conferència).

* Es tracta de reproduir la situació que s'indica en l'escena de dalt: el MOSSO entropessa i desordena els papers del conferenciant.

Per això, s'entregaran els següents textos impresos en fulls diferents i desordenats als alumnes. Estos hauran de llegir-los i comprovar els que tenen els companys per a ordenar-los. Després, per torns i en ordre, reproduiran la conferència del Sr. Lletraferida, afegint-li la presentació del MOSSO triada.

Són les primeres passes literàries de la nova llengua... Estem a cavall dels segles XII i XIII. Els trobadors recorren el món cristià cantant gestes i fent poemes d'amor. Els trobadors eren poetes, artistes ambulants que recitaven a les Corts de reis i nobles i que, especialment, s'acostaven a les finestres de les donzelles per cantar a l'amor.

Segle XIII, Conviuen jueus, cristians i musulmans. S'escriuen les primeres cròniques. Les cròniques eren escrits que narraven les batalles i conquestes dels reis. Servien per deixar exemple per a futurs reis. Són autobiografies, les úniques autobiografies de monarques medievals.

Estes cròniques narren les conquestes de Jaume I que van des del delta de l'Ebre fins més enllà del riu Segura. Catalunya, Balears, València...

Al segle XIII només tenien accés als escrits els nobles, els reis i el clero. Però tot això ho va canviar Eiximenis, frare franciscà que plasmà les seues idees per escrit. Va escriure “Lo cristià”, que estava encadenat a una columna de la seu, al centre de VALÈNCIA, perquè la gent el consultara. I va crear la primera biblioteca pública valenciana al segle XIV.

“L'espill” és l'obra de Jaume Roig. Estem al segle XV, segle d'or de les lletres valencianes. En ell conta els problemes del protagonista amb les dones, a les que acusa de tots els seus mals. Des d'Eva, la primera dona, fins a les seues 3 esposes, tota la culpa és de les dones.

Sor Isabel de Villena va coincidir amb Jaume Roig. Va escriure “Vita Cristi” en llatí. Ens conta la vida de Crist on la protagonista és també la mare de Déu i, per això, s'ha dit que reivindica el paper de la dona al llarg de la història en contrapunt a “L'espill” de Jaume Roig.

Ausiàs March va nèixer a Beniarjó, a més va ser amic de Jaume Roig i de Sor Isabel de Villena; és el poeta més important del segle d'or valencià. També va ser un gran mariner i aventurer; viatjà a Còrsega, a Sardenya i fins a Tunísia on va alliberar nombrosos presoners cristians. Nomenat cavaller per Alfons V el Magnànim, va compondre este poema sobre la mar:

*Veles i vents han de complir els meus desitjos
fent camis dubtosos per la mar.
M'enfronte al Mestral, al Ponent,
al Gregal i al Mitjorn,
al Xaloc i al Llevant.
Li demane al vent tramuntanal
que no faça l'animal.
Bullirà el mar com la cassola en forn
canviant de color i estat natural.
I el mar no voldrà res que damunt d'ell es
detinga.
Peixos grans i xicotets correran a refugiar-se
i buscaran amagatalls secrets
fugint del mar on han nascut.
I eixiran a terra per sobreviure....*

Finalment, Joanot Martorell va escriure “Tirant lo Blanch”, la nostra universal novel·la de cavalleria que el retor i el barber, personatges de D. Quijote, salven de la censura i del foc.

3.6- El Tirant

“Tirant és un jove guerrer, hàbil amb l'espasa, que comença la novel·la camí d'Anglaterra. Va de pressa cap a Anglaterra; són les noces del Rei i hi està convidat. En un revolt del camí, es troba amb un ancià de nom Guillem de Varoic”.

Així comença la història de Tirant que, després de passar una temporada en la cort d'Anglaterra i ser anomenat cavaller, torna a França i inicia la seua aventura en la lluita contra els turcs.

* Entre tots i asseguts en cercle, recordareu les aventures de Tirant que se citen en l'obra:

- La seua trobada amb Varoic i els seus consells.
- El seu nomenament com a cavaller.
- La seua partida cap a Rodes i la seua trobada amb Diafebus.
- Les seues batalles en Rodes.
- La seua tornada a casa.
- La seua partida i el llarg viatge cap a Constantinoble per a lluitar contra els turcs.
- La seua trobada amb Carmesina

* Per saber com acaba la història de Tirant haureu de llegir-lo. Però la següent activitat pot donar-vos algunes pistes sobre el llarg viatge de Tirant.

3.7- El viatge de Tirant

3.7.1- Fer com si...

El treball dels actors consisteix en “fer com si...”; és a dir, el que passa damunt de l'escenari no passa en la realitat, però per al públic és “com si fos de veritat”. El Sr. Llettraferida i el mosso en diversos moments de l'obra es transformen en altres personatges fent valdre perruques, espases...

Per parelles transformeu-vos en:

- a. Caputxeta i el llop
- b. Ronaldo i Messi
- c. Tirant i Carmesina
- d. Jaume I i el seu cronista
- e. Isabel de Villena i Jaume Roig

Tot seguit confeccioneu xicotets diàlegs entre ells que mostraran la seua oposició.

3.7.2- Amb una escala es fabrica un vaixell

Sí, un objecte en guarda dins seu molts d'altres. Serà qüestió de mirar-lo amb els ulls de la nostra imaginació com passa en El Sr. Llettraferida, quan els actors ens conten una història i utilitzen objectes per representar els seus personatges.

* Tots en cercle; una persona agafarà un objecte. Per exemple, un bolígraf, una vareta, un llibre, una cartera, un granera...

* El bolígraf, l'utilitzarà com si fos una altra cosa; per exemple, un batuta de director d'orquestra. Es col·locarà al centre del cercle i amb el bolígraf dirigirà el grup com si fos el director de l'orquestra.

* Després tornarà al seu lloc i passarà el bolígraf al seu company, que anirà al centre del cercle i li donarà una altra funció. I així fins que tots passen pel cercle donant-li distintes funcions.

3.7.3- Localitzem al mapa

Segons ens conten en l'obra el Sr. LLETRAFERIDA i el MOSSO, Tirant viatja pels llocs següents:

FRANÇA – ANGLATERRA – FRANÇA – LISBOA – GIBRALTAR – SICÍLIA – Cerdanya - RODES – JERUSALEM – FRANÇA - LISBOA – ORLEANS – CADIS – NÀPOLS – MALTA – XIPRE – CONSTANTINOBLE.

Localitzeu al mapa els llocs esmentats i després uniu-los amb una línia.

**REVILI ELS VIATGES
DEL TIRANT I COL·LOCA
CADASCUN DELS LLOCS
VISITATS AL MAPA.**

**Londres
Lisboa
L'illa de Sicília
Jerusalem
Constantinoble
Alexandria
Nantes
L'illa de Rodes
París**

3.8- T'agradaria ser un cavaller?

3.8.1- La cerimònia

A l'Edat Mitjana, un cavaller era un tipus especial de soldat entrenat, sovint de cavalleria, que servia un senyor (noble o rei). S'arribava a cavaller als 21 anys, si es mereixia i després d'haver passat per ser patge i escuder.

La bescollada és una part de la cerimònia de nomenar cavaller i pot prendre moltes formes, inclòs, per exemple, un copet amb la part plana d'una espasa a l'espatlla del candidat o una abraçada o aferrada pel coll.

* Podem consultar detalls consultant el Llibre de l'orde de cavalleria de Ramon Llull o algunes obres de la literatura romàntica.

* Després es pot representar la cerimònia de l'anomenament d'un cavaller.

3.8.2.- Un cavaller al segle XXI.

Hui no està molt de moda això de ser un cavaller, però no estaria mal que millorarem els

nostres modals i, sobretot, les nostres accions.

* Imagineu en estes situacions del món modern com podríem ser eixe cavaller generós i valent que és Tirant:

- Al metro o al bus:
- Al carrer:
- A la classe:
- Al cinema o al teatre:
- Al futbol:

* Podeu imaginar coses molt divertides i imaginatives. Penseu-hi!

3.9- El poema d'Ausiàs.

3.9.1- Preparant la recitació.

En l'obra, es recita este bell poema d'Ausiàs March:

**Veles i vents han de complir els meus desitjos
fent camis dubtosos per la mar.
M'enfronte al Mestral, al Ponent,
al Gregal i al Mitjorn,
al Xaloc i al Llevant.
Li demane al vent tramuntanal
que no faci l'animal.
Bullirà el mar com la cassola en forn
canviant de color i estat natural.
I el mar no voldrà res que damunt d'ell es detinga.
Peixos grans i xicotets correran a refugiar-se
i buscaran amagatalls secrets
fugint del mar on han nascut.
I eixiran a terra per sobreviure...**

* Reciteu-lo vosaltres però abans penseu que una bona recitació porta un cert treball. De fet, és ben difícil recitar bé però ho podreu aconseguir seguint estes indicacions:

1. En primer lloc, heu de respirar fondo diverses vegades i fer exercicis de relaxació. Col·loqueu-vos en cercle i inspireu a fons diverses vegades.

2. Després, solteu l'aire a poc a poc, el més lentament que podreu.

3. Seguidament, el professor dirigirà una espècie de cor, que pronunciarà les vocals A i O, segons es vaja indicant. Quan el professor puge les mans, haureu de pujar el to i abaixar-lo quan les baixi. Com si fóreu part d'un cor.

4. Per a començar a recitar, primer heu d'entendre el poema. Així que llegiu-lo en silenci diverses vegades i pregunteu el que no entengueu. Ara ja esteu preparats.

5. Dividiu-vos en dos grups i, a una ordre del professor, recitareu per grups, alternativament, cada un dels versos del poema:

GRUP 1: Veles i vents han de complir els meus desitjos.

GRUP 2: fent camis dubtosos per la mar.

GRUP 3: M'enfronte al Mestral, al Ponent.

Etc.

6. Finalment, podeu fer diversos jocs:

- Uns criden el vers i els altres criden més.

- Uns murmuren el vers i els altres responen cridant.

- Uns ho lligen com si foren francesos i els altres com si foren anglesos.

- Etc.

3.9.2- De tornades i senyals.

Els poetes al llarg de l'Edat Mitjana, des dels trobadors fins a Ausiàs Marc, amagaven el nom de la dama de forma enigmàtica. Una metàfora, el senyal, ocultava i protegia la identitat de la dama i salvaguardava el seu honor,

especialment si es tractava d'un amor il·lícit. En el cas d'Ausiàs March li coneguem més d'un senyal; "Amor, amor" n'és un; localitza els altres en les tornades, quatre últims versos del poema, que et reproduïm a continuació en un llenguatge més actual.

1. Plena de seny, doneu-me una crosta/
del vostre pa, que em traga l'amargor:/ de tot
menjar he notat poc sabor/ excepte d'aquell que
molt d'amor em costa.

2. L'ir entre cards, vós sabeu i jo sé/ que es
pot morir d'amor:/ creieu-me que sent eixe
dolor,/ i, si tardeu molt, ho sabreu de bona fe.

3. Oh, folla amor, de vós no estic
content,/ i molt menys dels fets de qui am./ No sé
de qui puc trobar honest clam:/ per no errar, us
maldic igualment!

4. Amor, amor, el dia en què l'Innocent*/
per bé de tots va ser clavat en lo pal,/ vós em
feríreu, perquè em protegia mal,/ pensant que el
dia m'anava defenent.

5. Mon darrer bé, de vós jo tem la fi,/ quan
en present em trobe content,/ i si em sent trist per
algun fet present/ res venidor no es pot trobar en
mi.

* El poeta parla del "Divendres Sant".

Després d'haver llegit les tornades anteriors, diries que, de primeres, l'amor d'Ausiàs March va ser sempre correspost per les dones.

3.10 L'enigma dels noms

Jaume Roig és un metge valencià que visqué al segle XV. Una de les seues obres més importants és una sàtira escrita en vers, titulada **L'Espill o Llibre de les dones**.

En el llibre, el personatge principal no troba cap dona adequada amb qui casar-se; totes les que ha conegut i amb les que s'ha casat tenien

grans defectes; a més, Salomó li confirma que no n'hi cap de bona. No obstant això, al final del llibre en salva dues de la crítica general: la Verge Maria i la dona de l'autor. Però el nom de la dona de Jaume Roig i el seu apareixen de forma enigmàtica en el text.

Sabrieu dir com es deia la dona de l'autor en llegir els següents versos i quin és el nom del marit?

D'aquesta'm membra/ que fon casada/ e ben criada,/ molt instruïda/ e tal nodrida/ pel marit seu,/ lo qual la véu/ molt ben morir;/ restà (sé-us dir)/ desconsolat,/ alienat,/ fora de si./ Bé'l coneguí/ subplantador/ e lluitador; blanc e vermell/ és lo nom d'ell./ D'ella'm record: Is, primer mort/ lo peix llisser / hac nom primer.
(El professor trobarà la solució a l'apartat IV d'este quadern)

3.11- Explica't

Ø En parelles, un de vosaltres serà el MOSSO i l'altre, el Sr. LLETRAFERIDA. Heu d'improvisar una conversa sobre un tema qualsevol. El paper del Mossó és el de preguntar i el del Sr. Lletraferida el d'aclarir els dubtes.

Abans d'improvisar la conversa haureu d'acordar:

1. El tema de què parlareu.
2. Si algun dels dos està enfadat.
3. Si al Mossó no li abelleix preguntar i el Sr. Lletraferida l'obliga.

4. Si el Mossó sap més del tema que el Sr. Lletraferida.

5. Si un està content i l'altre enfadat...

Us proposem alguns temes, encara que poden triar-ne d'altres:

- La literatura feta en valencià.
- Els jocs populars.
- Els records del col·legi o de l'institut.
- Els esports.
- etc.

PER ANAR MÉS LLUNY

3.12- El carrer dels escriptors

Molts escriptors donen nom a carrers de les nostres ciutats.

Ø Investiga a través d'internet quins escriptors dels que ixen en l'obra, tenen un carrer en la teua localitat, en el poble on van nàixer o en la capital.

Ø En quines altres localitats tenen també carrers dedicats?

Ø Quin escriptor és el que té més carrers?

Ø Quins carrers de la teua localitat estan dedicats a escriptors, encara que no isquen en l'obra?

Ø Podríeu fer un itinerari amb la guia de carrers dels escriptors?

3.13-Parlem sobre...

Tal vegada, abans de buscar els carrers, seria convenient informar-se un poc més sobre els escriptors que heu vist al teatre. Per exemple, potser no sapigau quina és la localitat natal dels autors.

* Organitzats en grups, un per cada autor, consultareu els vostres llibres de text i alguna enciclopèdia (a la Viquipèdia, per exemple, hi ha molta informació).

Ací podeu extraure algunes notes amb què preparareu unes breus exposicions orals per als vostres companys. Les exposicions no haurien de durar més de 10 minuts.

* Mentre uns exposen, altres prendreu notes, com si d'una conferència del Sr. Lletraferida es tractara.

Vos proposem un guió que pot resultar-vos útil.

1. Biografia.
2. Dades curioses.
3. Obres més importants.
4. Lectura d'algun text (poema, conte,

diàleg...) significatiu.

5. Si disposeu de projector en classe, sempre podeu afegir il·lustracions, portades de llibres editats, fotos de textos originals, imatges, etc.

3.14- Escoltem literatura a la web

A la web hi ha moltes cançons i vídeos basats en poemes dels autors esmentats a l'obra de El Sr. Lletraferida; una bona selecció us permetrà ampliar coneixements i us ajudarà a entendre este període de la literatura dels valencians. Us proposem, per exemple:

- Per conèixer la vida i obra de Jaume I, visionar "Cròniques del rei Jaume I" de TVV:
<http://xurl.es/p9chh>

- Per escoltar quines anècdotes escrivia Jaume Roig sobre les dones, un text molt dur recitat per Raimon. Es tracta d'un fragment del llibre Espill que explica com unes hostaleres de París donaven als seus clients carn humana per menjar (minut 26.50 de Raimon al Liceu:
<http://xurl.es/plpyz>

- Per observar com es manifestava l'amor en esta època, el poema de Joan Roís de Corella, "Balada de la garsa i l'esmerla", cantada per Raimon o per Josep Tero:
<http://xurl.es/kl111>
<http://xurl.es/mmvt6>

- Per fer-nos una idea molt superficial d'alguns passatges de la millor novel·la de la literatura del segle XV, visionar uns fragments de Tirant lo Blanc, la pel·lícula de Vicente Aranda:
<http://xurl.es/9tgry>

on es mostren els episodis amorosos del Tirant i on podeu fer-vos una idea de com es declarà Tirant a Carmesina. Vergonya? Temor? Potser, per tractar-se de persones de diferent estament social, el cavaller havia de ser més mesurat en les seues formes?

- Per conèixer millor l'obra i la vida del primer gran poeta que ha donat la nostra literatura, escoltar les cançons que Raimon va musicar i cantar, basades en els poemes d'Ausiàs March:
<http://xurl.es/sn84z>

per exemple, el poema “Veles e vents” que ja heu treballat. O mirar-se el documental sobre l'autor valencià:
<http://xurl.es/lnuo2>
on també es recita el mateix poema.

3.15- El debat sobre la dona

Ja saps que en “L'espill” i “La Vita Christi” es mostren dues visions diferents de la dona. Jaume Roig, l'autor de L'espill, és considerat un autor misògin perquè critica les dones; només salva la Verge Maria, per qüestions religioses, i la seua dona. En la tercera part del prefaci, amb estos versos, podeu deduir que no en deixa cap fora del seu provocador atac:

Doncs dic que totes,/ de qualque estat,/ color, edat,/llei, nació,/ condició,/ grans e majors,/ txiques, menors,/ jóvens e velles,/ lletges e belles,/ malaltes, sanes,/ les cristianes,/ juïes, mores,/ negres e llores,/ roges e blanques,/ dretes e manques,/ les geperudes,/ parleres, mudes,/ franques, captives/ quantes són vives...

Per contra, Isabel de Villena donà protagonisme, en La vita Christi, a les dones que

ajudaren i seguiren Jesús al llarg de tota la seua vida. Este enfrontament no es va debatre en el segle XV perquè la societat era fonamentalment masclista, el paper de la dona estava sempre supeditat al de l'home. Hui en dia, en canvi, el paper de la dona en la societat és un debat que està molt viu i del que se'n parla en els mitjans de comunicació.

* Us proposem un debat sobre els avanços que s'han fet per la igualtat i la incorporació plena de la dona en la societat. En diferents webs trobareu informació sobre la dona que us poden ajudar en la fase prèvia al debat. Recordeu que la informació que trobem a la web no sempre és totalment fiable; cal sempre actuar de manera prudent i crítica. A tall d'exemple, malgrat alguna imprecisió, us recomanem la lectura del treball d'un grup d'alumnes de 1r de batxillerat de l'IES Cubelles de Barcelona:
<http://xurl.es/cqnec>

IV- Solucions

- A L'enigma dels noms.

Al nom de la dona:

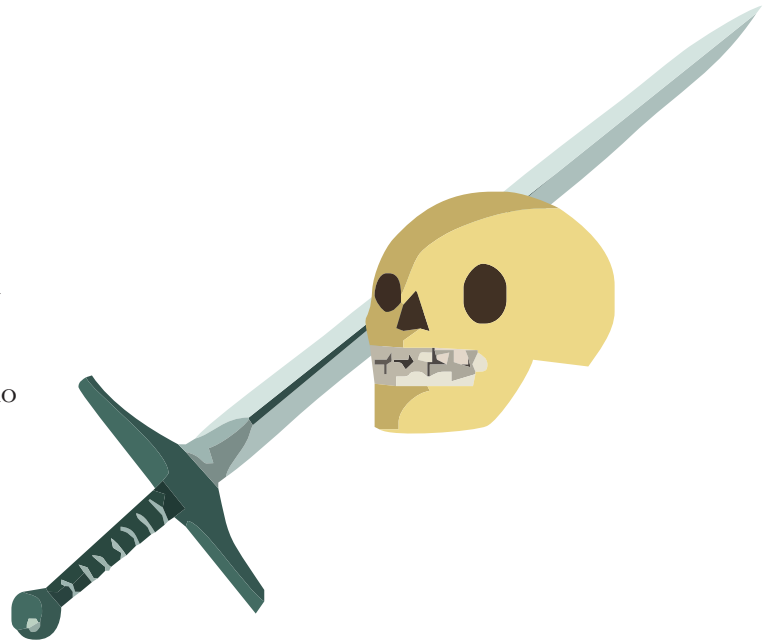
Is + Abel (primer home mort) = Isabel

Peix + llisser = Pellisser

- Al nom de l'autor:

“blanc e vermell” (és a dir Roig) és lo nom d'ell”

-De les activitats del full de l'alumne.

la dependent CIA DE TEATRE

*sant pancraç, 34 - 03803 alcoi
tel. 965 54 08 20 fax. 965 54 00 27
www.ladependent.com
info@ladependent.com
facebook: <http://xurl.es/n7fnw>*

EL ABANICO
GRUP DE DIDÀCTICA DE TEATRE

VÍCTOR LATORRE
FRANCESC LÓPEZ
MARIO MANÉZ
PILAR MARTÍNEZ